EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 9. aug. 1975
Nr. 60 (4050) 17. aastakäik

Apell põranda alt Eestist Helsingi konverentsi puhul

Juuli esimesel poolel saabus Eesti Rahvusfondile Saksamaalt postitatud pikem märgukiri edasisaatmiseks julgeolekukonverentsist osavõtvatele valitsustele. Märgukiri kannab allkirja "Eesti ja Läti demokraatide esindajad Tallinn-Riia 17. juuni 1975. Eesti ja Läti punaarmee poolt okupeerimise 35. aastapäeva puhul". Teadaolevatel andmetel on nimetatud kirjutis esimene Läände jõudnud eesti-läti ühine märgukiri. Viieleheküljelise märgukirja keel tundub nõukogudepärane ja kirjutis sisaldab üksikasjalikke andmeid, mis Läänes pole olnud kättesaadavad. Arvestades köikide asjaoludega tuleb kirjutist pidada autentsiks.

Eesti Rahvusfondi poolt saadeti märgukiri juuli keskel omapoolse kaaskirjaga 25-le julgeolekukonverentsist osavõtva riigi peaministrile ja presidendile. Mõnelt on saabunud ka vastused.

Märgukirjas antakse detailiderikas kokkuvõte tegelikust olukorrast praegustes Balti riikides. Öeldakse, et viimase 35 aasta jooksul on toimunud väga vähe muudatusi inimõiguste ja põhivabaduste alal.

Usklike jäl itamine on kasvanud. Brezhnevi ajal on venestamine muutunud intensiivsemaks. Riias ja Tallinnas ületab vene keelega koolide arv pärisrahvaste omad.

Riias on venelasi üle 50 protsendi, Tallinnas 40 protsenti. Järgneva kahe aastakümne jooksul on eestlased ja lätlased muutunud vähemusteks oma maadel, eeldusel, et praegune tendents jätkub.

Märgukirja koostajad apelleerivad konverentsist osavõtvate valitsuste poole, et need ei lepiks illusioonide poliitikaga vaid hoolitseksid selle eest, et köikides maades teostataks inimõigused ja põhivabadused.

Kaasaarvatud informatsiooni, ideede ja isikute vaba liiklus, rahvaste enesemää-

Järg lk. 7

Prantsuse president puudutas ainsana Balti probleemisid

– Oleme pettunud, et president Ford, kes enne Helsingisse sõitu Valges Majas ikestatute esindajatele deklareeris, et ta toetab balti rahvaste enesemääramise õigust, seda ei julgenud korrata konverentsil peetud kõnes, ütles Balti Maailmanõukogu esimees Uldis Grava Stockholmis hotell Continentalis antud pressikonverentsil, kus kaasinformeerijaiks olid temaga koos Helsingis olnud Jouzoas Valiunas ja Karl Laantee. Esimesed kaks teatavasti hoiti viis tundi kinni Helsingi lennuväljal, kuna kolmas oli see, kes nende olukorrast alarmeeris USA saatkonna Soomes, millele järgnes kinnipeetute vabastamine soomlaste poolt hiljem. Uldis Grava tõstis esile, et ainus, kes konverentsil julges toetada ikestatuid oli prantsuse president Giscard d'Estaing.

Pressikonverentsil, kuhu ilmusid suurte Stockholmi ja Malmö lehtede esindajad ning TT, vastasid Helsingist tulnud esindajad küsimustele ning tutvustasid põgusalt Balti riikide situatsiooni julgeolekukonverentsi taustal. Grava konstateeris, et baltlastel õnnestus tähelepanu äratada ja see oligi aktsioonide eesmärk, esmajoones poliitseaktsiooniga lennuväljal mis äratas välispressi tähelepanu, samuti ka viimasel päeval noorte poolt korraldatud punktdemonstratsioonidega, kus mitmelt maalt tulnud eesti ja läti noored end aheldasid laternatulpade külge jagades selgituslendlehti. Seal oli ka tosin noort Rootsist. Viimane aktsioon algas Esplanaadilt, soome valitsuse külaliste vastuvõtu lokaalide juures. Seal olid kolm balti noort ahelaga end kinnitanud isternaposti külge, hoides Balti riikide rahvuslippe ja kandes särkidel kirja "N. Liit välja Baltikumist".

Kuigi kogu konverentsi kestel oli politseil käsk demonstrante vahistada ja köiki baltlasi jälitati, siis konverentsi lõpupäeval muudeti hoiakut ja noored said oma demonstratsiooni läbi viia, kuigi politsei oli juures.

Uldis Grava ja Juozas Valiunas olid pettunud USA presidendi ettevaatlikkuses: "Kodus USA-s toetab ta meie asja positiivselt, väljast teiste riigimeeste seas on ta moraal aga kadunud". Prantsuse president Giscard d'Estaing seevastu oma kõnes julges välja ütelda, et ta peab BAltikumi okupeeritud maaks ja tema allkiri dokumenil ei tähenda, et ta tunnustaks sellega okupatsiooni piire. "Olime pettunud, et teised lääne riigid ei toetanud meid", ütles Grava, kes avaldas rahulolu Balti rahvaste tubli koostöö puhul kogu konverentsi kestvusel. Ta rõhutas, et Balti probleemi ei ole generatsioonide vahetus mingil viisil muutnud. M.h. märkis Valiunas küsimuse peale, kuidas okupeeritud Balti rahvad okupatsiino suhtuvad, et ainult nelja nädala eest on tulnud memorandum Leedust UNO peasekretärile. Karl Laantee jutustas Eestist saabunud kahest memorandumist samale aadressile.

Toome teisal vestluse Karl Laanteega, kes Helsingis viibis Rootsi Eestlaste Esinduse esindajana.

4 aastat võitlust ühendab perekonna

Vene konsulaadist teatati möödunud teisipäeval Torshällas elunevale Viktor Soitule, et tema abikaasa ja 17-aastane tütar pääsevad Tallinnast tema juure Rootsi. Umbes samal ajal telefoneeris ka Soitu abikaasa Tallinnast, et temale ja tütrele on antud võimalus Rootsi tulla. Kuid passi pole veel saanud, loodab aga selle saada tuleval nädalal.

Nagu EPL on varem informeerinud, on Soitu pidanud võitlust nõukogude võimudega neli aastat oma perekonna, abikaasa ja tütre, enda juure saamiseks. Alles hiljuti kutsuti teda isiklikult N. Liidu konsulaati, kus talle öeldi, et "ärge pasundage nii palju oma situatsioonist rootsi ajakirjandusele, siis võib-olla saate kätte oma perekonna".

Kogu lugu algas aprillis 1971. Siis sai Viktor Soitu loo oma ema ja õe külastamiseks Rootsis. Väljasõidul Tallinnast aga avastati, et tal oli rohkem vene raha kaasa kui lubatud. Tema sõitu ei takistatud, kuid talle tehti korraldus, et peab tagasitulekul võtma kohe ühenduse KGB-ga. Soitu teadis, mis see võiks tähendada ja jäi põgenikuna Rootsi.

V. Soitu on jutustanud "Eskilstuna-Kuririenile" üllatavast teatest, mis ta sai peaaegu samal ajal konsulaadist ja oma abikaasalt. Ta ehitab praegu Ängsholmenis villat, kuhu perekond asub elama pärast kokkusaamist. "Minu võitluseks vene ametivõimudega on annud otsustavat abi adv. Pavel Vesselov Stockholmis, kes on aidanud paljusid ärahüppanuid N. Liidust", ütles Viktor Soitu.

Balti pressikonverents Stockholmis hotell Continentalis. vasakul laua otsas juhatab konverentsi Läti Keskнõukogu esimees Imants Freimanis, temast paremale dr. Aina Teivens, Karl Laantee, Uldis Graava, dr. Jouozas Valiunas ja Ahti Pae

Külastage
EESTI MAJA
WALLING. 34-I

EPL Laupäeval, 9. aug. 1975

Mikspärast?

Helsingi poliitiline "show" on nüüd möödas ja ajalugu. Ja ajalugu näitab, kas läänеriigid USA-ga eesotsas tegid õieti Soome sõites ja allkirja andes dokumendile, mille toimetuleku selgeks inspireerijaks oli N. Liit.

Ajalugu on juba näidanud, millised tulemused olid USA presidentide allkirjadel Jalta ja Potsdami dokumentidel ja see pidanuks maailmariiki manitsema ettevaatusele. N. Liit teadis täpselt, milleks tal oli vaja Helsingit ja Helsingi-dokumenti, küsitav aga on, kas sinna rutanud läänеriikidel asi oli sama selge. Kui Solzhenitsön hoiatas, et lääs "müüb maha" idaeuroopa ja keskeuroopa rahvad, siis ei olnud see tähipaljas jutujätk, vaid realiteet, sest täpselt selliselt elavad need rahvad üle helsingi "mittemillegiks kohustavat dokumenti", millel siiski on maailma tippmeeste allkirjad.

Lääne pühalik lubadus respekteerida N. Liidu vallutuspiiride köneleb enda eest. N. Liit võtab seda nagu rahulepingut ja lõplikku aktsepti, kuigi läänes on esile toodud, et allkirjad mingit "de juret" ei sisalda.

Helsingi "show" Balti piiride osakond oli kõige selle juures siiski piinlikuks probleemiks eriti presidendivalimistele valmistuvale USA-le, kus vastakuti sattusid presidendi huvid kindlustada hääli ja välisministri huvid kindlustada vahekordi Moskvaga. Tulemuseks oligi õieti naeruväärne spektaakel, kus ikestatute esindajatele loetakse presidendi poolt dokument ette ja antakse kätte teises sõnastuses kui see hiljem läks kätte laiale maailma avalikkusele — Balti ja teiste ikestuspiiride küsimus kadus salapäraselt. Jäi mulje, et üks maailma suurriike püüab lihtlabaselt oma vastase ees lipitseda. Vastase ees, kes kõigi koeksistentsi ja "detente" paroolide juures ei ole kunagi jätnud reageerimata selgelt, kui talle midagi ei meeldi või ei sobi. Kas kardeti tõepoolest, et presidendi avalduse küllaltki tagasihoidlikus passused oleksid nurja ajanud vahekorrad venelastega?

Et venelased on õrnad just Baltikumi piiride osas, näitasid sündmused Helsingi lennuväljal, kus ilmselt KGB poolt antud nimekirjade järele peatati kõiki, kellel meeles vöis olla protest Helsingi piirikokkuleppe vastu. Soomlased praeguses sundolukorras pidid mängima piinlikku rolli oma hõimude ja naabrite vastu. On ju fakt see, et Soome sõltuvus suurest naabrist pärast allakirjutatud lepingut vöib muutuda senisest veelgi suuremaks.

Ameerika enda kui ka Euroopa mõjukad ajalehed ja ajakirjad on esitanud küsimuse mikspärast USA oli sunnitud minema Helsingisse? Eriti selle taustal, kus dokument on täis "kummiparagraafe", mida neid teadlikult kompromissidena lansseerinud N. Liit kahtlemata ei jäta kasutamata. N. Liit näit. lubas kergendada liiklust üle piiride mõlemas suunas. Karta aga on, et pärast lühikest demonstreerimise-perioodi kõik jääb endiseks. Mida teeb lääs siis? Allkiri on ju tagasivõtmatult antud. Allkiri, mis praktiliselt tähendab N. Liidu dominantsi aktsepteerimist Ida- ja Kesk-Euroopas.

Nagu ajakiri Newsweek õieti konstateeris on lääs nüüd ida rahvastele selgelt välja ütelnud, et vastuhakud ja ülestõusud N. Liidu okupatsiooni ja ülemvõimu vastu on asjatud. Lääs on annud lubaduse neid mitte abistada.

Iseküsimus on, kas see oluline lubadus kuidagiviisi suurendab Euroopa julgeolekut. Moskva vastaspoolus Pekingis ütles irooniliselt välja, et ainult kõige suuremad naiivsed inimesed võivad seda uskuda. Kas allakirjutanud valitsus- ja riigijuhid olid kõik naiivid? Kui vaadelda valdavas osas negatiivseid kommentaare, siis kupub jääma mulje, et hiinlastel on õigus, kuigi aimata vöib, et kõik osavõtjad lootsid spektaaklist sisepoliitilisi võite. Kas need võidud olid aga väärt hinda, mis väliselt süütus vormis maksti teiste rahvaste arvel.

Jalta eksimus maksis Ida-Euroopa rahvastele vabaduse. Helsingi-eksimus (mille kohta USA endine välisministri abi George Ball Newsweeksis ütleb "kapitulatsioon") võtab ära nende rahvaste vabaduslootuse. Molotov-Ribbentropi maadejagamine on demokraatiate poolt heaks kiidetud.

KLA

EESTI PÄEVALEHT
Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0;
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 187:—
Termin (4 kuud) ... kr. 68:—
Kuu ..... kr. 18:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1975

Torontolased esinema Naiste Aastal

TORONTO (ME) — Rahvusvahelise Naiste Aasta puhul korraldab Toronto suurnäituse naiste osakond käesoleval aastal suuremad väljapanekud naiste huvialadel koos etniliste gruppide esinemistega. Väljapanekud ja esinemised toimuvad "Better Living Centre'is, kus on rahvusvaheilised väljapanekud.

Alates 14.augustist kuni 31. augustini on naisosakonna poolt korraldatud rahvuste päevad, kokku 18 rahvuse poolt. Eestlaste päev on neljapäeval, 21. augustil.

Sel õhtul esinevad eesti võimlejad ja rahvatantsijad. Väljapanekute osas on väljas ka eesti käsitöö esemeid.

Näituse naisosakonna informatsiooniametnikuks on eestlane Eva Ollino, kes on töötanud ka kanada ajalehtede juures. Eva Ollino on astunud ühendusse eesti esinejatega ja rahvakunsti alal tegevate isikutega, et sisustada väljapanekute ja esinemiste eesti osa.

USA-kommentaar Helsingi tippkonverentsi küsimuses

WASHINGTON (VES) — Ei ole vist ühelegi suurele rahvusvahelisele konverentsile mindud nii segaste eesmärkidega kui tippkonverentsile Helsingisse. Moskval muidugi olid eesmärgid selged, seal vajati "dokumenti allkirjadega", nagu seda Willy brandtile ütles Brezhnev, kes andis mõista, et tema arvates asendab see rahukonverentsi. Nii siis teadis Brezhnev, mida ta tahab. Mida läks aga USA Helsingisse tooma või koguni viima? Selle ümber on USA ajakirjanikud päid murdnud, kelle mõttekäikudest allpool ülevaade. Küsitakse Valge Maja seltse puhul, et "dokument pole siduv": "Miks siis üldse mindi nii väärtusetut dokumenti alla kirjutama?"

New Yorgi lehe "Daily News" diplomaatilik korrespondent Washingtonis Stan Carter ütleb kokkuvõttes: "Dokument, kuigi mitte legaalselt kellelegi siduv, on teatavas mõttes rahuleping 30 a. tagasi lõppenud II maailmasõjale." Ja edasi: "Muude kõrval see dokument vormiliselt tunnustab pärastsõja (vallutuste) maakaarti, kuulutades piirid rikkumatuks, lisades, et neid võivat siiski rahulikul teel muuta."

Ajakirjanik lisab, et allakirjutatav dokument on täis "libastunud sõnu" ja kahemõttelisi tähendusi. Solzhenitsön ütles selle kohta otsekoheselt: "See on Ida—Euroopa reetmise dokument, ametliku tunnustuse andmine jäädavaks orjuseks."

Ajakirjanik terhorst, kes protestides lahkus president Fordi pressisekretäri kohalt Nixoni amnesteerimise pärast, ütleb oma kirjutises, et Fordi 10-päevane sõit Euroopasse on tõeliselt kahtlase väärtusega ja et isegi tema lähemad nõuandjad on selle tulemuste suhtes jäänud skeptililseks.

TerHorst lisab, et Kissinger kavatsevat presidendi ametiaja lõppedes tagasi astuda ja soovib nüüd iga hinna eest midagi silmapaistvat saavutada, mis jääks tema tegudele mälestusmärgiks. Fordi teiselt poolt meelitas sõit Helsingisse ja mujale Euroopasse sellega koos käiv "publicity", mida on tarvis järgmisteks valimisteks.

Joseph C. Harsch, tuntud kolumnist, kirjutab, et leping polevat küll siduv, kuid see on suure tähtsusega Ida—Euroopa rahvastele. See "mittesiduv leping" tähendab seda, et jõu kasutamine piiride korraldamisel keelatakse ja sellega lääs aktsepteerib N. Vene domineerimise Ida—Euroopas. Läänele jääb küll võibolla tööle "Radio Free Europe", mis võibolla jatkab ka külma sõja aegseid saateid, kuid Helsingi konverentsil kustutatakse Ida—eurooplastel igasugused lootused, et vaba raadio poolt antavad vabadustöötused kunagi realiseeruks.

Ajakiri "U. S. News & World Report" ütleb olukorda analüüsides, et kuigi leping kedagi ei seo, stabliseerib see tugevasti N. Vene positsiooni Ida—Euroopa riikide suhtes. Moskvas ollakse nüüd veendunud, et pärast allkirjade andmist Helsingis ei ole enam karta relvastatud ülestõusuid Varssavis, Budapestis, Prahas või mujal. — OMaaegne välisminstri asetäitja Kennedy ja Johnsoni ajal George W. Ball kirjutab ajakirjas "Newsweek" artikli, mille pealkirjaks on "Kapitulatsioon Helsingis". Ta ütleb selles muuhulgas: "President ei saanud aega vastu võtta Solzhenitsönit, kes räägib tõtt Venemaast, tal oli kiirelt tarvis sõita Helsingi Brezhnevi kaisutama."

Puna-Hiina kommentaatorite arvamuse järele Helsingi deklaratsioon ei oma Euroopa julgeoleku seisukohast praktilist väärtust. Pekingis üteldakse, et ainult kõige lihtsameelsemad naiivikud loodavad deklaratsiooni allakirjutamisele järgnevat mingit koostööd, detentet.

Ajakiri "Time" ütleb, et Helsingi konverentsi on peetud lääne kapituleerumiseks Moskva ees ja et see põhjustab ka küsimusi (näit. senaator Jacksoni poolt), kas Fordi allkiri Helsingis ei tähenda lääne taandumist Balti riikide osas ühest olulisest põhimõttest. Ajakirja Euroopa kirjasaatjate andmetel suhtutakse Euroopas konverentsi kas ükskõikselt või küünilselt. Seda peetavat koguni Jalta 1945. a. konverentsi jatkuks, kus kogu Ida—Euroopa loovutati N. Venele. Jah, võibolla kaubeldakse välja küll mõni kergendus idaeuropplaste liiklemise ja ehk ka sõnavabaduse osas, kuid idaeuropplastel kustub igasugune illusioon edasiseks vabaduse ristisõjaks. Ajakiri "Time" ütleb, et Moskval on olnud kogu pärastsõja ajal otse patoloogiline iha saada tunnustust Eesti, Läti ja Leedu okupeerimisele. Kuna ta midagi paremat ei looda saada, on talle küllalt hea Helsingi "mitte kedagi siduv" deklaratsioon 35 riigipea allkirjaga.

VOX

"Viikingi-sõidu" 25-a. juubelipäev

TORONTO (ME) — 14. juulil 25 aasta eest lahkus Göteborgi sadamast vargsi kalatraaler "Göran" 90 täiskasvanu ja 32 lapsega pardal, et teostada n.n. viikingireisi üle Atlandi. Osa reisijaid sõitsid järele omaaegse tiinkuninga Kreugeri jahiga, kes väljaspool territoriaalvesi asuvid ümber "Görani" pardale. Reis lõks ülle Assoori saarte ja Kanadasse jõutt täpselt kuu aega hiljem — 15. augustil. vahepeal oli laeval ülks reisija juurde sündinud. 25 aasta möödumist reisist tähistavad endised "göranlased" Toronotos mälestuskokkutulekuga.

— — —

Ei võtnud vastu Balti esindajaid

TORONTO (ME) — Kanada peaminister Trudeau ja välisminister Mac Eschen keeldusid enne Helsingi julgeolekukonverentsi vastu võtmast asjast huvitatud rahvusgruppide organisatsioonide esindajaid.

Märgukiri konverentsi kohta saadeti mõlemile nii eesti, läti kui ka leedu keskorganisatsioonide poolt, kes kaaskirjas taotlesid jutulepääsu enna konverentsi. USA president Ford teatavasti seda võimaldas.

— — —

Reis USA-st Rootsi 1976

NEW YORK (VES) — Nagu New Yorgi Vaba Eesti Sõna teatab, on kavatsusel korraldada kahe reisi teemal "Mäletuse radadel" Euroopasse. Need toimuksid 1976 a. kevadel ja hõlmaksid 5aksamaad (end. "tsoone") ja Berliini ning Skandinaaviat, m.h. Rootsit.

Ford tegi paranduse avalduses

WASHINGTON (VES) — Avalduses, mida USA president Gerald Ford tegi ühenduses ikestatud rahvuste esindajate vastuvõtmisega Valges Majas 25. juulil ja mis jagati osavõtjaile välja, oli eri lõik Balti riikide küsimuses, mis aga hiljem avalduse väljasaatmisel avalikkusele tekstist kadus — nagu seletati oli president isikiikult selle kustutanud koos idaeuroopa rahvaste vabaduse ning iseseisvuse taotluste toetamise rõhutamise osaga.

Teatavasti ei puudutanud president oma Helsingi konverentsi sõnavõtus neid probleeme.

— — —

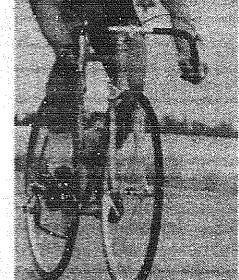
New Fairfieldis Connecticuti osariigis suri 15. juulil Herman Lemet.

Philadelphias USA-s suri 15. juulil Siiri Frey, sünd. 31. juulil 1934 Tartus.

Elmhurstis, Illinoisi osariigis suri 6. juulil Valter Taliste, sünd. 8. septembril 1893 Tallinnas.

Eestis suri 29. juunil Valter Aus, sünd. 20. juulil 1918.

Mikiver 6-päeva sõitjaks

Mats Mikiver võistlemas

Aasta suurim jalgratsavõlduasõit, 6-päeva sõitümber Mälari, mis on kujundatud etappide viisi, milliste lõpptulemused kokku võetakse, lõppes rootslase Tord Filipssoni võiduga, kes kuulus Rootsi A-meeskonda. 2,19 sekundit tema järel oli norralane Arne Klavenaes ja kolmas rootsi noorsoomeeskonna Bengt Asplund. Osavõtvalst venelasist platseerusid parimad alles 6. ja 7. kohale. Kaasa ei olnud võetud rahvusvahelist tähelepanu ärataud eestlast Pikkuusi. Rootsi B-meeskonna koosseisus võistles ka Mats Mikiver, kes üldkokkuvõttes platseerus 21. kohale.

KIRI SAKSAMAALT:

Brandti nõunik kohtu all

GEISLINGEN (ME) — Düsseldorfis algas protsess idatsooni spioonide Günter ja Cristel Guillaume'i vastu. Günter Guillaume töötas kuni vahistamiseni läinud aasta aprillis tolleaegse liidukantsler Willy Brandti referendina, millisel ametikohal tal oli ligipääs kõigole saladokumentidele. Viimaste sisu, ka NATO usalduslikud dokumendid, toimetati edasi idatsooni salaluurele. Willy Brandti sinasõbra paljastamine idaagendina põhjustas liidukantsleri tagasiastumise läinud aasta 7. mail.

Tunnistajatena esinevad kohtu ees Willy Brandt, endine kantslerameti minister Horst Ehmke, tolleaegne siseminister Hans Dieter Genscher ja end. Saksa vastuluureameti juhataja Nollau. Günter Guillaume on endine idatsooni "rahvaarmee" kapten, kes saadeti põgeniku maski all erülesannetega lääne. Tema poliitilise karjääri võimaldas spioonile sotsialistide parteisse kuuluvus, mitte vastav kvalifikatioon, väidavad affäri uurimiskomisjonis töötanud opositsioonipoliitikud. Guillaume ei anna kohtule mingeid seletusi, nagu seda võimaldab saksa liberaalne kohtukord. Protsess viiakse läbi ühes selleks otstarbes ehitatud keldris, et vältida idaagentide pealtkuulamist. Söjaliste saladuste reetmise arutuse puhul peetakse protsess kinniste uste taga. Otsust on oodata 3—4 kuu pärast.

Riikliku pühana Saksamaal tähistatav 17. juuni leidis tänavu vähe tähelepanu ajakirjanduses: raadios ja televisioonis. See päev kuulutati riiklikuks pühaks "Adenaueri valitsuse ajal pärast 17. juunit 1953, mil nõukogude tankidega suruti maha töeline töötava rahva ülestöus Saksamaa idatsoonis. Selle tähtpäeva puhul võtsid sõna Liidupeävas kõigi fraktsioonide esindajad. Sotsialistide parteisse kuuluv Liidupäeva president Annemarie Renger soovitas 17. juunit tähistada tulevikus n.ö. vaikse pühana ning selle asemele võtta riiklikku pühana kalendrisse 23. mail 1949. mil jõustus Liiduvabariigi praegune põhiseadus. Opositsiooniparteid CDU ja CSU seevastu nõudsid 17. juuni säilitamist riiklku pühana. Televisioonis serveeriti töötava rahva ülestöusu idatsioonis vastavalt praegusele ajavaimule, et mitte pahandada "sõbralikke" idanaabreid.

Geislingenis tähistas 7. juulil oma 50 a. ametijuubelit meie pagulasvaimulike nestor praost emer. Max Vaher. Auväärne juubilar on sündinud 17. jaan. 1897 Otepääl. Võttis koolilõpilasena osa Vabadussõjast, lõpetas Tartu Ülikooli usuteaduskonna ja sooritas prooviaasta Põlvas. Õpetajaks ordineerimine viidi läbi piiskop Kuke poolt 7. juulil 1925 Kambja kirkus. Pärast lühemat aega tegutsemist Avinurme koguduse õpetajana töötas M. Vaher õpetajana ja hiljem abipraostina Paistus kuni kodumaalt lahkumiseni 1944. a. sügisel. Paguluses tegutses vaimulikuna Prantsusmaal., Augsburgis ja viimati Geislingenis. M. Vaher emeriteeriti 1967. aastal. Ka pärast seda ta on jatkanud kaasmaalaste usulist teenimist tänaseni. Juubilaril on suuri teeneid eestlaste kogiduste reorganiseerimisel Saksamaal pärast dipillaagrite likvideerimist.

Juridiliseks farsiks näib kujunevat Stuttgart-Stammheims 21. mail alganud protsess kurikuulsa Baader-Meinhof poliitgangsterite bande nelja peasüüdlase vastu. Kavalate advokaatide poolt kasutatud venitamistaktika tõttu pole kohus veel saanud asuda asja juurde. Isegi süüdistusakt on veel kaebealustele ette lugemata. Protsessi on mitmel korral päevadeks katkestatud kaebealustele uute valikkaitsjate leidmiseks, nende tervisliku seisundi kindlakstegemiseks, kohtu eesistuja Prinzingi erapoolikuses süüdistamise tõttu ja esimeste valikkaitsjate protessist väljalülitamise tõttu. Kaks bandeliikmetega sümpatiseerunud advokaati vahistati hiljuti. Üks vahistati varem, lasti protsessini vabaks, kadus põranda alla ning on seni tabamata. Väljakutsuvalt üleval pidavad poliitgangsterid on paarii korral kõrvaldatud kohtusaalist kohtunike ja rrigi poolt määratud advokaatide sõimamise, pärast. Kuni kohtumenetlus samas tempos edasi venib, võivad protsessikulud tõusta üle esialgselt kalkuleeritud 16. miljoni marga, mis jääb riigi kanda.

Kaheksa aatomreaktorit kogusummas 12 miljardi marga väärtuses ehitavad liiduvabariigi firmad Brasiiliasse. Vastav kokkulepe kirjutati juuni lõpus alla Bonnis. Vastutasuna saab Lääne-Saksamaa Brasiiliast pikema aja vältel uraani. Aatomreaktorite ehitamine on kutsunud esile kriitilised hääled USA valitsusringkondades, kus kardetakse, et Brasiilia võib hakata sakslaste abiga tootma aatomrelvi. On aga võimalik, et sel kriitikal on majandusilk tagapõgi, sest sakslased näppasid tänu kõrgemale tehnikale ameerika firmadelt ühe gigantse projekti.

Opositsiooniparteide — CDU ja CSU — poolt seati kantslerikandidaadina tuleva aasta sügisel toimuvatel Liidupeäva valimistel üles praegune Rheinland-Pfalzi liidumaa peaminister dr. Helmut Kohl, rahvakeeles tuntud "Schwarzer Riese" (must hiiglane9 nime all. Helmut Kohl on 45-aastane hiiglasliku kasvuga jurist kelle juures ei leia tema poliitilised vastased nõrka punkti ega minevikust musta plekki. Esinemiselt jätab Kohl soliidse, tasakaaluka ja kompromissideks valmisoleva mulje, omamata seejuures toonitatud klerikaalsust. Opositsiooniparteide sihiks tulevastel valimistel on absoluutne häälteenamus, kuna badade demokraatide F.D.P. partei on ennast ideoloogiliselt asetanud sotsialistide sõiduvette ning kujunenud ka liidumaade valitsusest pahempoolsete koalitsioonipartneriks.

-kk

Fort Lauderdale'is Floridas suri 11. juulil Natalie Vikat, *n*-na Pähkel.

Bocholtis Lääne-Saksamaal suri 7. juulil Hugo Trikand, sünd. 11. nov. 1928 Tartumaal.

Mitte üksi venelased

PARIS — Prantsuse valitsus sundis lahkuma kolm Kuuba diplomaati, keda süüdistatakse sidemete pärast internatsionaalse terroriorganiatsiooniga, mida juhib Venetsueelas sündinud I. R. Sanchez, tuntud hüüdnimega Carlos.

Viimane on tagaotsitav kogu Lääne-Euroopas ühenduses kahe Prantsuse vastuluure agendi tapmisega Pariisis 27. juunil. Kuigi lahkuma sunnitud diplomaadid kannavad hoopis erinimetusega ameteid, on nad tegelikult Kuuba salajase politsei ohvitserid ja väga tihedas seoses Carlose terroristide ringiga. Prantsuse siseministeeriumi ametnik ütles, et Carlose affäär on üks tähtsamaid juhtumeid internatsionaalse terrorismi viimaste aastate ajaloos. Need kuubalased olid lähedases kontaktis ka mitme Carlose naistuttavaga, kes arreteeriti Pariisis ja Londonis ühenduses terroristide relvade muretsemisega.

Lääneraamiku Eesti Päevade laulupeolt USA-s. Ees vasakult Kungla rahvatantsutrupi juht Taimi Vokepp, trupi muusikasaatja Enn Matsov, laulupeo üldjuhid dr. Taavo Virkhaus ja Roman Toi, kes on ka ESTO '76 laulupeo üldjuhid ning paremal äärel EOLL abiesimees mag. Heino Jõgis. (VBS — Foto E. Igarik)

Miks Ford muutis: Kas mängus oli jälle Kissinger?

NEW YORK (VES) — New Yorgi Vaba Eesti Sõna küsib, kas president Fordi n.n. ikestatute avaldus-se, kus nimetati otseselt ka Balti riike, kärpimisel ei olnud mängus ka välisminister Kissingeri käsi, nagu varem sellelaadilistes küsimustes. Valge Maja vastused teadeteagentuuride küsimustele olid vägagi põiklevad.

Vaba Eesti Sõna kirjutab:

— Nii nagu öeldakse vaimud panevat laudu liikuma, nii toimus ka Valges Majas seoses Balti riikide ja üldse Ida-Euroopa küsimusega asju, mille kummalist tagapõhja oleks huvitav ja ka tarvilik teada saada mitte üksi ikestatud rahvaste liikmetel, vaid kogu ameerika avalikkusel.

Sündmus algas tälesti normaalselt. President luges tema poolt Valgesse Majja kutsutud etniliste gruppide esindajatele ette ametliku teadaande seoses Euroopa julgeolekukonverentsi koosolekuga Helsingis, milles nimeliselt rõhutati, et Helsingi deklaratsioonid ei muuda Eesti, Läti ja Leedu staatust.

Valge Maja pressiteade enam kui kolmel masinkirja leheküljel anti ka ajakirjandusele, see ilmus ajalehtedes, mitme miljoni lugejaga ajakirjas "U.S. News & World Report" jne.

See kõik oli 25. juulil. Aga kui president lennukile minnes ette luges sama teadaande, ei leidunud selles enam Balti riike.

Ei leidunud ka üht teist lõiget teadaandes, nimelt originaalses tekstis olnud lausei: "Ühendriikide poliitikaks on, ja see on olnud ka minu poliitikaks sellest ajast peale kui ma asusin avalikku ellu — toetada Ida-Euroopa rahvaste püüdlusi vabaduseks ja rikkliikuks iseseisvuseks . . ." Ida-Euroopa asemel oli uues tekstis "igalpool" — "everywhere"!

Kui teadeteagentuur United Press International (UPI) pööras Valgesse Majja selgituse saamiseks, mis lahti on, vastati, et USA poliitika on endine.

Kui Associated Press (AP), teine teadeteagentuur omakorda küsis äkilise muudatuse põhjusi, oli vastus põiklev. Üldiselt aga teatati Valgest Majast, et teadaande tekst on välja lastud ilma presidendi poolt lõplikult heaks kiitmata ja et president ise on seda hiljem muutnud, "parandanud".

See on muidugi piinlikust olukorrast väljarabelemise jutt. Midagi pidi vahepeal olema juhtunud. Kas oli jälle mängus välisministri Henry Kissingeri käsi? Kas käis vahepeal Valges Majas ambassador Anatoli Dogrõnin? Või tuli Moskvast tungiv soov Leonid Breznevilt endast "tulistiiini" (hot line) mööda, nagu nimetatakse Washingtoni ja Moskva vahel olevat otseühenduse telefoniiini.

Sest president Ford ei lugenud Valges Majas ette teksti, mille sisu ta ei teadnud. Ja presidendi pressisekretär ei saada maailmapolitikasse puutuvat teksti välja ilma, et see oleks heaks kiidetud. Midagi pidi vahepeal jälle juhtuma . . .

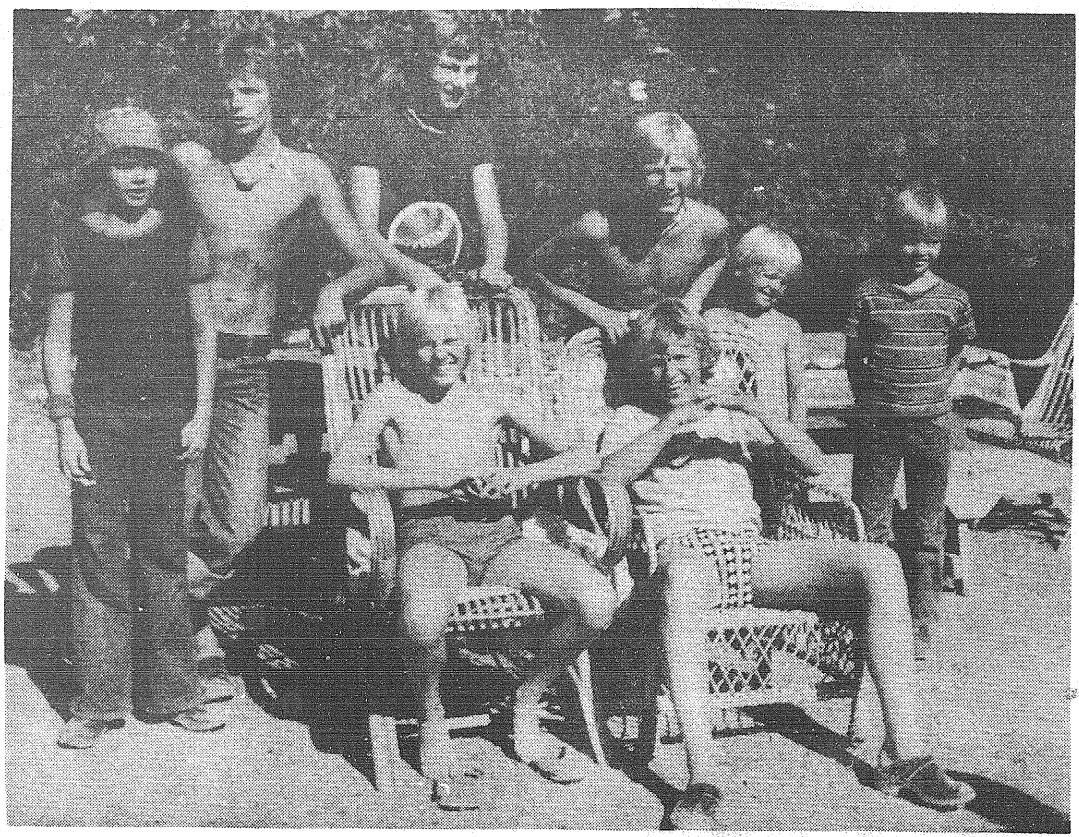
Metssigade nuhtlus Saaremaal

Mõne aasta eest toodi Saare- ja Muhamaale metssigu, et saarte loomastikku nendega täiendada. Need on aga suure kiirusega tohutult paljunenud ja Rahva Hääles kurdab kohalik korrespondent, et uued loomad on muutunud otse nuhtluseks, tuustides üles efektiivselt karjamaad, põllud, heinamaad jne.

Sadadel hektaritel olevat vilja- ja kartulisaak hävitatud.

Metssigade arvu kasvamine on seletatav järgnenud "sisseränuga" üle talviste jäädе. Kogu Eestisse on idast tulnud arvukalt metssigu.

Kihlekannal, Saaremaal, suri 24. juunil Oskar Bernhard Heinlaid, sünd. 8. veebruaril 1916 Kihelkonnal.

Lapsed Ojamaa suvekodu mõnudes. Seisavad (vasemalt): Matts Cassel, Rain Eriksoo, Jaan Anderson, Hendrik Penno, Markus Kask, Henrik Sundström. Istuvad: Gunnar Andersson ja John-Peeter Leeri. (Foto Nurmissaar).

E. V. esindaja Ernst Jaakson 70-aastane

Keset aega, kus võitlus on käinud Eesti ja Balti riikide juriidilise iseseisvuse ümber ja kus alles äsja Helsingi julgeolekukonverentsiga ühenduses tuli kaitsta eesti rahva õigust oma territooriumile, enesemääramisele ja piiride puutumatusele, tähistab New Yorgis 11. augustil oma 70-ndat sünnipäeva üks selle võitluse keskkujusid, Eesti Vabariigi legaalne esindaja peakonsul saadiku ülesannetes Ernst Jaakson.

Ta võib seda tähtpäeva tähistada teadmises, et energilised aktsioonid USA-s on suutnud ära hoida maailma juhtiva demokraatia alistumise eesti rahva põlisvaenlase nõudeile pärisomandi õiguse saamiseks rahvusvahelisel vägivaldselt okupeeritud maa-aladele. Kui ka Eesti rahvas on vööras vangistuses, leiab tema õigus iseseisvusele ja vabadusele juriidilist tunnustamist Eesti Vabariigi Esinduse jatkuva tegevuse näol. Eestlastel Rootsis ja kogu maailmas, kaasa arvatud kodumaal, on põhjust isiklikele õnnesoovidele lisada ka õnnesoovid sel puhul, et veel kord on edukalt kaitstud vaba Eestit.

Ernst Jaaksonil on tulnud viimase kümnendi jooksul, pärast Johannes Kaivu surma 1965, tulnud kanda Eesti diplomaatilise kontinuiteedi täit vastutust. Ta on selle ülesandega hästi toime tulnud, mitte ainult oma kohuste tasakaaluka ja koorektse kandmisega, vaid ka aktiivse vaba eestlaskonna ja selle esindusorgnisatsioonide rakendamisega eesti rahva ja Eesti vabariigi õiguste kaitseks. See välise toetuse muretsemine Esinduse tööle on osutunud eriti vajalikuks ajastul, kus rahvusvaheline moraal on nõrk ja oportunism meelitab läänerilke ikka uutele järeleandmistele amoraalsele vallutajale. Seda tuge on tal edaspidi eriti vaja, kuna Helsingi-dokument on maailma valikus arvamises jätnud mulje, nagu oleks vallutused siiski legaalsed, kuigi läänerliigid seda nii ei taha tõlgendada.

Ernst Jaaksoni õlgadel on olnud ka Eesti Vabariigi teiste välisesesinduste käigushoidmise eest hoolitsemine. Ka siin on raskused suurenenud seoses N. Liidu diplomaatiliste ponnistustega ja Brandti-Nixoni alustatud nn. "detentega". Suur-Britannia ei sulgenud küll E.V. saat konda Londonis, ent ei võimaldanud ka vakantse esindaja koha täitmist, ilmselt et kergendada vahekordi N. Liiduga. Viimase pahameeleks on aga "sillapea" vabale Eestile jäänud siiski püsima.

Ernst Jaakson, merekapteni poeg Hiiumaalt, astus 1919 Riias Eesti Vabariigi saatkonna teenistusse ametnikuna ja läti pressi referendina. Lõpetas Riia ülikooli ja määrati pärast kaitseväe sundteenistust kodumaal välisministeeriumi informatsioonibüroo pressireferendiks. Hiljem on ta olnud tegev sama ministeeriumi administratiivosakonnas kui 1926 ta nimetati E.V. aukonsuli sekretäriks San Franciscosse. Sellest ajast peale on ta olnud välisteenistuses. 1932 viidi üle E.V. peakonsnulaadi sekretäriks New Yorki, läpetades samal ajal B.S. kraadiga Columbia ülikooli majandusteaduse alal. Ta oli agaralt abiks ka kohalikule eesti seltskonnatööle.

Eesti okupeerimise järele N. Liidu poolt algasid E.V. esinduses pingelised ajad, kuna uus võim tege väsimatuid katseid Esinduse varandusi üle võtta, Eesti ja eestlaste varandusi USA-s üle võtta jne. Esinduse energilised sammud suutsid need rünnakud tagasi tõrjuda. Kogu sõja jooksul jätkusid Moskva ponnistused ja ei nõrgenenud ka pääle sõja. E.V. esindusel tuli sageli kohtutes kaitsta eesti riigi ja kodanike huvisid.

E.V. esindaja Ernst Jaakson.

Kui pärast sõja algas põgenikevoo!, tuli saatkonnal abistada eestlasi sisserännuks viisade saamisel jne. Ernst Jaakson oli alis juba asekonsuli kohal 1939 peale. Konsuliks nimetati ta 1985. Eesti Vabariigi esindaja Johannes Kaivu surma järele tunnustas USA valitsus teda E.V. peakonsulina saadiku ülesannetes 1965.

Ernst Jaakson on diplomaadina käinud nn. pikka teed ja tema praegune asend on tema töimete ja kohusetruuduse tulemus. Ja juubeli tänamegi Ernst Jaaksoni just tema väsimatu ja paendumatu kohusetruuduse eest oma rahvale ja Eestile.

KLA

Kohalik elu

STOCKHOLM

Tänuavaldus

Tänan kõiki organisatsioone, sõpru ja tuttavaid, kes mind minu 70-nda sünnipäeva puhul kingituste ja õnnitlustega röömustasid ja austasid.

Eduard Tubin

STOCKHOLM

Õppetöö algus eesti algkoolis

Stockholmi Eesti Algkoolis algab õppetöö teisipäeval, 19. augustil kell 10 kooli ruumides Svartmangatan 22 korraldatava aktusega. Aktusele järgneb klassijuhataja tund ja õpilaste täiendav registreerimine kõikidesse klassidesse.

STOCKHOLM

Lasteaed teatab

Stockholmi Eesti Lasteaed teatab, et tegevus lasteaias algab kolmapäeval, 20. augustil kell 8.00. Laupäevane tegevus algab 30. augustil kell 10.00.

Eestikeelne õppering alustab tegevust esmaspäeval, 1. septembril kell 15.00 lasteaia ruumes Wallingatan 32, I ja tegutseb edaspidi kaks korda nädalas Eva Marandi juhtimisel.

Lasteaia juhatus tervitab kõiki endisi õpilasi ja ütleb teretulemast ka paljudele uutele õpilastele. Lähemalt tel. 716 49 45, 2050 91.

ERNA KLEMMER

STOCKHOLM

Tänuavaldus

Kõiki organisatsioone, sõpru ja tuttavaid, kes mind õnnitlesid 70-ne a. sünnipäeva puhul, palun vastu võtta mu südamlik tänu.

GERHARD KÖRB

Külalisi

Stockholmis on väliskülalistest viimasel ajal käinud Henno ja Lea Ründva, Maimu Hellat, Sven ja Benita Rass Torontost, Viiu Saral-Lind Nort Carolinast USA-st, Artur Ekbaum Torontost, Hilve Madalvee Lockprotist, New Yorgi osariigist, prof. René Beerman Glasgow'st Shotimaalt, Kari ja Melitsa Sile Buffalost USA-st, Laine Langvee Montrealist, Leo Rampe abikaasaga Thirlmere'ist Austraaliast , Maie ja Ilmar Pleer New Yorgist, Hiie ja Taimo Ojala ja Kerstine Schöffermann Schönaust Saksamaal ja O. Veskioja Saksamaalt.

Tugipunkt?

SYDNEY (A-LU) — Austraalia linnast Darwinist väljaspool ookeanis asub Portugali üks asumaid, Ida-Timori saared 400-ealise garnisoniga, kes ihaldab koju pärast rezhiimimuudatust Lissabonis.

Sellega ühenduses on Austraalia kommunistid alustanud kampaaniat, et Ida-Timor saaks iseseisvuse. Austraalias kardetakse, et iseseisvumisele otsekohe järgneb N. Liidule laevastiku tugipunkti andmine Ida-Timoril.

Huvitav on, et Austraalia otsustas osa võtta SEATO meremanöövritest, s.o. koos USA-laevastikuga, kuigi peaminister silmi teeb kommunismimaadele.

• *Huumor*

Kaks ungarlast vestlevad Brezhnevi külaskäigu puhul Budapesti seoses "vabastamise" 30-nda aastapäevaga (s.o. ülestõusu mahusurumise päevaga):

— Üle, miks armastavad ungarlased nii kangesti venelasi?

— See on loomulik, kuna nad meid ju vabastasid.

— Aga miks vihkavad ungarlased intensiivselt ameeriklasi?

— Just selle pärast, et nemad ei tulnud meid vabastama . . .

Karl Laantee esindas Eesti ülemaailmset Kesknõukogu ja Rootsi Eestlaste Esindust

Uldis Grava, Balti Maailmanõukogu lätlasest esimees (Foto Lepper).

Juozas Valiunas, maailmanõukogu leedulasest abiesimees (Foto Lepper).

Balti aktiivsus Helsingi konverentsi ajal edukas Karl Laantee muljeid

Helsingis viibis julgeolekukonverentsi ajal Balti Maailmanõukogu delegatsioon koosseisus esimees Uldis Grava (USA), Imants Purvs (Kanada), Imants Freimanis (Rootsi), Aina Teivens (Rootsi), Janis Bredermanis (Rootsi) ja dr. Juozas Valiunas (USA), kuna Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu esindajaks oli Rootsi Eestlaste Esinduse väliskomisjoni abiesimees Karl Laantee Rootsist. Eesti Päevaleht palus Karl Laanteed anda lühike ülevaade Helsingi aktsioonidest.

— Meil oli Helsingis õieti kaks eesmärki: kontakti võtta osavõtvate riikide delegatsioonidega, et lisaks varem valitsustele esitatud memorandumile püüda mõjutada veel riigipäid oma kõnedes Helsingis nimetama ka Balti okup. riikide iseseisvuse nõuet, samuti, et informeerida Helsingisse kogunenud üle tuhandepäist välispressi.

Viimase huvi suurendas Balti esindajate kinnipidamine Helsingi lennuväljal viie tunni kestel. Kinnipidamine toimus arvatavasti vene KGB nõudmisel. Samuti kuulati üle lennujaamas Gravat ja Valiunast ootav dr. Aina Teivens, kellele Grava poetas sadeli informatsiooniga, milles neid süüdistataksе. Muide peatas soome julgeolekupolitsei ka Austraaliast saabunud sealse eesti lehe peatoimetaja ja Sydney Eesti Seltsi noore eismehe Tiiu Krolli, keda peeti kinni kaks ja pool tundi ülekuulamistes ja mh. nõudmistes, et ta nimetaks oma tuttavaid Helsingis. Pean lisama, et mind ennast keegi ei tülitanud, passikontroll läks nomraalselt — nähtavasti ei leidunud ma Soome politsei poolt kasutatud nimestikus.

VÄLISPRESSI SUUR HUVI

Uldis Graval õnnestus rinnipidamise järele telefoni kaudu lennuväljalt informeerida oma läti kontaktimehi Washingtonis, kust siis omakorda helistati Balti sidepunkti helsingi Finn-Hotellis, et kohapeal astutaks samme USA suursaatkonnas kinnipeetute vabastamiseks. Samaaegselt võeti ühendus ka Valge Maja ja välisministeeriumiga Washingtonis.

Sidepunkti just saabununa võtsin USA kodanikuna oma peale USA suursaatkonda minemise.

Sel ajal kui viibisin saatkonnas, tuli sinna telefonikõnesid Washingtonist samas küsimuses ning hakele diplomaadile, kes olid just minemas lennuväljale, tehti korraldus astuda samme USA kodanike Grava ja Valiunase vabastamiseks. Pärast nende aktsiooni vabastatigi kinnipeetud USA-kodanikud kui ka Rootsi kodanik, noor hambaarst dr. Aina Teivens. Nad sõidutati hotelli soomerootsi ajalehe Huvudstadsbladeti ühe toimetaja autos, kes kasutas samas võimalust intervjueerimiseks. Intervjuu ilmus järgmisel päeval esiküljelt algavana pealkirjaga "Exilbalter greps", paigutatuna otse Brezhnevi saabumiskirjelduse kõrvale. Ka õhtune Ilta-Sanomat, Uusi Suomi ja Helsingin Sanomat raporteerisid kinnipidamisest.

Uldis Graval tuli sidepunkti saabununa anda intervjuu rootsi Svenska Dagbladeti ja Expresseni esindajatele, mis ilmusid järgneval päeval. Sidepunkt võttis kontakti suurte telegraafiagentuuridega ning maailma suurlehtede esindajatega.

Mul endal oli juhus lennata Helsingisse koos Londoni "Timesi" esindaja Alan Hemiltoniga, kellele andsin memorandumi teksti. Hiljem osutasid Balti küsimuse vastu huvi rida lääne suurlehtede ja raadiote esindajaid, võttes iga päev Balti delegatsiooniga ühenduse.

Muide olid konverentsile akrediteeritud ajakirjanike hulgas ka eestlased — Londoni Daily Telegraphi esindas Elga Eliaser, kes on lehe Stockholmi-korrespondent, Hillar Kallas Briti BBC-raadio ning Uus-Meremaa ajakirjanduse esindajana, kuna N. Liidu pressiesindajate hulgas oli Tallinna raadio sheff Enn Anupõld.

KONTAKT KA HIINLASTEGA

Balti delegaadid võtsid kontakte nende riikide delegaatidega, millised ei ole Balti annekteerimist tunnustanud ja kellest võis loota, et nad oma kõnedes võiksid puudutada ka Balti küsimust. Ka Hiina suursaatkonnaga võeti kontakt, et selgitada selle riigi võimalusi erikommünikee avaldamiseks konverentsi ajal, mis tauniks N. Liidu kolonialismi Balti riikides. Hiina välisminister oli seda küsimust nimelt varem positiivselt puudutanud.

Taotlus president Fordiga kohtamiseks jäi tagajärjeta — tema programm oli liiaks täidetud riigijuhtidega kohtamistega. Osaliselt otimus selle asemel kahetunnine lõunasöök USA delegatsiooni peamiste ekspertidega, millest osa võtsid Grava, valiunas ja mina ning USA-poolt Robert Frohwick, Harold Russell ja Terry Hansen — Kaks esimest USA välisministeeriumist, viimane Helsingi suurssaatkonnast.

Uldis Grava väljedas baltlaste pettumust, et Ford ei julge oma Helsingi kõnes korrata seisukohti, mida ta avaldas Washingtonis etniliste gruppide vastuvõtul 25. juulil. Ta avaldas kahetsust, et president ei osuta küllaldast moraalset juhtimist rahvusvahelistes suhetes. USA esindajad töid esile teatud positiivseid momente Helsingi dokumendis. Muugulgas, et ei tunnustata territooriumide suvalisi omandamisi ning et piire võidakse muuta rahulikul teel (kuigi N. Liit siin püüab asja tõlgendada erinevalt lääneriikidest). Meenutati veel, et president Ford rõhutab oma kõnes mitmes ühenduses vabaduse ja enesemääramise õigust.

NOORED DEMONSTRANDID

Viimasel päeval korraldasid Rootsist ja Kanadast tulnud noored erinevate gruppide demonstratsioone eduskunna hoone, toomkiriku ja ühe pargi ees. Toomkiriku ees lehvisid noorte käes eesti, läti ja leedu rahvuslipud, kusjuures eesti sinimustvalget hoidis Ülo Ignats Stockholmist. Mõjuvaim oli demonstratsioon rahvarohkes pargis, kus kaks Kanadast tulnud noormeest ja üks Stockholmi neiu end laternaposti külge lukustasid. Neid fotografeerisid 16 ajakirjanikku, esitades küsimusi.

Soome politsei tegi alguses korralduse loosungite kokkurullimiseks. Seda tehti, kuid paari minuti pärast olid need jälle lahti ning siis politsei ei võtnud enam vaevaks seagada. Kuigi Soomes on palju kommuniste, olid kogunenud publiku kommentaarid ainult positiivsed baltlastele.

Sama päeva õhtupoolikul asetati balti Maailmanõukogu poolt pärg Mannerheimi ausambale lindiga "Jumal kaitsku Soomet".

Väljaspool Balti Maailmanõukogu aktiivsust jagati Helsingis üle 3000 lendlehe kümnekonna soome noore poolt, kelledest üks lühemaks ajaks vahistati. Aktsiooni organiseeris Esmo Ridala.a.

Kokkuvõttes tuleb Balti delegatsiooni saavutustega rahule jääda. Peamine koordineerimine, organiseerimistöö kui ka majandusliк panus lasus lätlastel, mille eest eestlased neile völgnevad tänu. Selgitustöö ja aktsioonid Baltikumi osas peavad aga jätkuma kuni need kolm riiki taas vabanevad.

Balti Maailmanõukogu pressikonverentsist osavõtjaid hotell Continentalis ühenduses Helsingist saabunud Balti delegaatide raportidega (EPL-foto Lepper).

Näljademonstrant Balti eest Malmös

Malmö (EPL). — Mina demonstreerin, et äratada selle maa avalikku arvamist Baltikumi küsimuse üle. See küsimus peaks võetama üles julgeolekukonverentsil Helsingis mitte üksi president Fordi poolt vaid kõige enne Põhjamaade valitsuste esindajate poolt, kes on naabriteks baltlastele. Ja selle demonstratsiooni vormiks on näljagimine nende viie päeva kestel, mil toimub Euroopa julgeolekukonverents Helsingis.

Seda lausus üksik noor naine Malmös, kes istus Suurturul kuningas Karl X Gustavi ausamba jalal, mõnede patjade keskel. Seal ta istus viis ööd-päeva ja samuti magas ilma, et oleks midagi söönud vaatamata oma rahutule abikaasale, kes ütles, et ta saab aru abikaasa taotlusest aga neil on kodus neli last, kelledele peaks mõtlema.

Palju inimesi, kes möödusid ausambast, peatusid nälgiva demonstrandi ees ja kõnetasid teda. Neile ta seletas, et olukord Baltikumis on plahvatuse äärel rahvaste kannatuste katkemise tõttu Nõukogude Vene okupatsiooni, rõhumise ja venestamise tagajärjel ja kui see ei parane, on seal puhkemas uus Vietnam. Mina demonstreerin, et Baltikumi küsimus võetaks üles rahulikul teel et vältida ähvardavat katastroofi. Minu taga ei seisa ühtegi organisatsiooni selles aktsioonis. Aga ma sümpatiseerin Balti ülemaailmse Nõukoguga, kes on üles kutsunud demonstreerima Euroopa julgeolekukonverentsi ajal Helsingis. Baltikumis teotsevad põranda all rahvuslikud vabastamisliikumised. Nendesse kuuluvad mitmesugused poliitilised erakonnad.

Edasi ta jutustas tema ümber kogunenud rohkearvulistele inimestele, et Balti ülemaailmne Nõukogu on esitanud julgeolekukonverentsist osavõtnutele riigipeadele memorandumi, et eestlased, lätlased ja leedulased ei ole kunagi vabatahtlikult loobunud oma iseseisvusest. Nende maade anastamine Nõuk. Liidu poolt toimus vägivallaga Molotov-Ribbentropi pakti järeldusel. Nõuk. valitsus ei saa esindada balti rahvaid. Nõuk. valitsus on alla kirjutanud deklaratsioonile, kus rahvastele antakse raudkardina taga vaba liikumise õigus, õigus mõtete vahetamiseks suuliselt ja kirjalikult, reisimise vabadus ja kindlustus tagakiusamise vastu teisitimõtlemise pärast. Kaugemas ulatuses peavad need rahvad saama tagasi oma vabaduse.

See üksik julge naisdemonstrant, kelle seletusi tõlendasid tema poolt samas ülesseatud plakatid Balti rahvastele iseseisvuse tagastamisest ja venelaste Baltikumist lahkumise nõudest, on sündinud 1939 Lätis ja põgenenud oma vanematega 1945 Rootsi. On saanud siin oma hariduse, on kooliõpetaja ja valmistub doktori väitekirja kaitsmisele usuteaduse eetikas.

Ta märkis küsijatele lõpuks, et ta tunneb suurt poolehoidu inimestelt neis küsimusis, kelledega ta on rääkinud nende päevade kestel. Aga ei ole puudunud ka mõned kõvanahalised stalinistid, kes arvavad, et kõik, mis Moskva teinud, olla õige ja hea. Siis kaldus alati vaidlusesse.

Sündmusest töi Lõuna-Rootsi loetavam päevaleht "Sydsvenska Dagbladet" pikema neljaveerulise silmapaistva artikli demonstrandi pildiga pealkirja all: "Uksik näljademonstrant: Baltikum on uus Vietnami küsimus." (EPL/OV).

Kolmikust "Ernas" Jakob Kain 75-aastane

Uppsalas tähistas 6. augustil 75-ndat sünnipäeva Jakob Kain, üks "soomepoiste" vanemaid veteraane.

Juubilar on sündinud a. 1900 Harjumaal Viinistu rannakülas Tõnise talus vanemate kaheksanda lapsena. Isa, kalur ja laevur, suri varakult, kui Jakob oli vaid 5-aastane. Järgnes võitlus ja püüdlus omal käel, mis viisid Jakob Kaini juba 17-aastasena Tallinna, kus ta alustas äritegevust rukki- ja toornahkade ekspordi alal Soome, millest kujunes hiljem laevandusfirma "Kain, Truberg & Ko", milles "Laine" nimeline laev kuulus temale. Kolmekümnendate aastate alguse majanduskriis tõi tunduva tagasilöögi, ent varsti oli Jakob Kainil käimas uus eksportäri, seekord juurvilja alal ja muretsetud uus laev m/p Kullervo, mis m.h. vedas diadomiiti Soome Narva-Jõesuu tagant Soome. Kuna kaevandus kuulus admiral Pitkale, siis selle ärivahekorra katte all oli ta Talvesõja ajal ka admirali poliitiliseks kulleriks ja abistajaks eesti meeste Soomele appi siirdumisel. Eesti okupeerimise järele viis ta oma laeval perekonna Soome ja jäi sinna, töötades oma veoautoga kindlustustöödel. Riia ja Stockholmi kaudu tuli järele ka Joh. Pitka, asudes Jakob Kaini suvilasse elama.

Siit peale sukeldus juubilar juba rohkem intensiivsemalt poliitilisse tegevusse meie maa anastajate vastu ja kus siis adm. Pitkaga ning Dr. Helaneniga (soome vabataht-like juht Eesti Vabadussõjas) peeti ka nõupidamisi president Pätsi ja ta perekonna päästmiseks. Operatsiooni pidi teostama admiral Pitka poeg Andrus, aga kui vastavad ettevalmistused kõik olid lõpetatud, saabus kurb sõnum presidendi ja ta perekonna vangistamisest ning Venemaale küüditamisest.

Kui siis puhkes II Maailmasõda ja Helsinkis asuti värbama eesti vabatahtlikke kodumaa vabastamisele kaasa aitamiseks, ilmus ka juubilar koos abikaasa ja kolme alaealise pojaga Erna grupi värbamispunkti (samuti ka adm. Pitka), pakkudes endid kõik vabadusvõitlejate ridadesse. Usun selle jäägitu ohvrivalmiduse ühe perekonna poolt olevat meie rahva võitlusajaloos ühe õilsamaid ja suuremeelsemaid, mis kodumaa armastuse ajel kunagi on toimunud.

Puht inimlikkel motiividel ei saanud Erna grupi organiseerija kol. Kurg ta laste ema ja 13.-aastat poega sellele ohtlikule sõjaretkele vaenlase tagalasse küll vastu võtta, kuid ta ise koos kahe vanema pojaga tegid siiski kaasa kõik Erna taplused kuni kodumaa vabastamiseni, kusjuures ta ise oli sunnitud dessanti teostama veel õhuteel Kautla rabasse, kus siis ta pojad teda vastu võtsid.

Nagu teame, sümboliseeris meie Vabadussõda võitlejate kolmik — isa, poeg ja pojapoeg ja nii ka II Maailmasõja taustal sai Erna grupi sümboliks võitlejate kolmik — isa kahe alealise pojaga . . .

Kodumaa vabastamise järele pöördus juubilar koos peogadega aga Soome tagasi, sest ka sakslaste tulekuga ei saabunud meile seda vabadust mida lootsime ja mis siis ernalastele samuti ebatalutavaks, veelrohkem aga — ebasallitavaks sai. Soome siirdumisel asus juubilar tegutsema kino,omanikuna (Kalajõel), kuna aga vanem poeg Eino astus Soomes jällegi eesti vabahtlike ridadesse ja kus siis sõja lõpufaasis JR-200 koosseisus rooritas teistkordse sõjaretke kodumaale, et takistada vallutaja tagasitulemist. Kodumaad ei olnud aga võimalik enam päästa. Juubilar, naasides Soome, oli varsti ka sealt sunnitud põgenema Soome-Vene vaherahu taustal, et vältida väljaandmist venelastele (mille ohvriks paljud eesti võitlejad ka langesid!). Jakob Kaini kolmandaks kodumaaks sai Rootsi, kus ta alguses tööd leidis peenemehaanikuna ja siis vimased 18 aastat oli arhiivitööliseks Uppsala ülikooli zooloogia instituudis.

Abikaasa suri 1957, Rootsis elavad aga ka ta kolm poega. Pensionärina viljeleb ta oma suurt kirjandusehuvi ja tegeleb ka tõlkijana — suur vaimuerksus ja tugev tervis ei lase teda käsi rüppe panna.

Juubilari tervitavad kõik ta aateja reivavennad igast ilmakaarest ja koos õnnitlustega saadavad talle Looja õnnistust edaspidiseks eluks.

A. NIRGI, Inglismaal.

Jakob Kain (keskel) poegade Ennoga (vasakul, pildil 17-aastane) ja Nilsiga (paremal, 15-aastane) rindemeestena Erna-grupis, mis paisati Soomest rinde tagalasse Eestis.

Whitlam tagaukse kaudu

SYDNEY (M.K.) — BUGOimaalased korraldasid Adelaide lennuväljal protestidemonstratsiooni peaminister Whitlami vastu, kes saabus sinna ühe jalgpalliklubi ballile. Organiseerijaks oli Lõuna-Austraalia balti komitee esimees dr. I. Ozols.

Protestiplakatitel ja loosungitel möisteti hukka Austraalia valitsuse samm Balti riikide okupatsiooni tunnustamise pärast, kuid samuti peaministri negatiivsed väljendused hiljuti Balti riikide kohta. Peaministrit oli aga varem baltimaalaste aktsioonist informeeritud ja ta kadus lennujaamast tagaukse kaudu. Protesti eesmärk siiski saavutati, kuna sellest kirjutati ajalehtedes ja anti ülevaateid raadios ning televisioonisaadetes.

Brisbane televisioonisaates usutleti Tiina Taemetsa, kellele peaminister Whitlam ütles ühel Brisbane rahvakoosolekul, et ta olevat "dirty nazi bitch". T. Taemets jutustas pikemalt Balti riikide saatusest ja põhjustest, miks baltimaalased pidi II maailmasõjas võitlema saksa poolel. Tema jutuajamine anti edasi ka raadios.

Pääsesid läände

Koduma okupatsioonivõimude loal külastas Rootsis poega Elisabet Leas, venda Hildegare Voitk, sugulasi Aidula Taie Kaasik, Evi Vaik, Silvia Saring ja Salme Raidmaa.

Ameerikas olid isa juures Leili Saar ja Maret Tint, sugulase juures Agnes Tammist.

Prantsumaal külastas sugulast Simon Levin, Soomes öde Svea Linnea Hyväri ja sugulast Henno Tarm.

Eesti pedagooge Baieri valitsuse vastuvõtul rahvusvahelise õpetajate kongressi ajal Münchenis. Vasakult Ingrid Ungerson-Kuldvere, Johan Ungerson ja Karin Saarsen-Karlstedt. (Foto: J. Weisenberger)

Rahvusvahelisel kooli-õpetajate kongressil

Keskkooli Õpetajate Liidu FIPESO ja Rahvusvahelise Algkooli Õpetajate Liidu IFfa kongress 21—25 juulini. Kohale oli sõitnud üle 300-a osavõtja peaaegu kõigist Euroopa maadest, kaasaarvatud ka Nõukogude Liit, Aafrikast, Lähis-Diast Austraaliast ja Emeerikast. Eesti Õpetajate Kesktühing Eksiilis oli gümnaasiumiõpetajate osas esindatud Johan Ungersoni läbi, kuna Ingrid Ungerson-Kuldvere ja Karin Karlstedt toimisid vaatlejaina. Algkooliõpetajate kongressil olid eestlased Jenny Kert, kauaaegne eesti Täienduskooli õpetaja Lääne-Saksamaal, ja Enn Saluveer, Inglismaalt, kes enne pensionile minekut oli koolidirektori abi ühes inglise algkoolis.

Peale igapäevaste töökoosolekute oli konverentsist osavõtjaile Baieri kultuuriministeerium korraldanud ekskursioone lähemasse ümbrusesse, vastuvõtt Müncheni raekojas linnavolikogu poolt ja õhtune kokteel Residentsi n.n. Antiquariumis, mis on üks kauneimad renessanss-stiilis saale vääljaspool Itaaliat. Avamiskoosolekul Penta Hotellis oli ka Baieri Liiduriigi haridusminister kes kuulajaile tutvustas oma ministeeriumi tööd ja sihte. Teatavasti on igal saksa liiduriigil omaette haridusministeerium, seega vastavalt ka erinevad koolioludd. Keskkooli Õpetajate Liidu president, sakslane Franz Ebner, esitas aurande Liidu tegevusest möödunud aasta jooksul. Nii oli Liit esindatud presidendi või tema asetäitja kaudu mitme rahvusvahelise organisatsiooni konverentsil, nagu Unesco Pariisis, Euroopa Ühisturg Brüsselis ja Euroopa Nõukogu Strasburgis. President Ebner võttis osa ka Ülemaailmsest Õpetajate konverentsist Varssavis möödunud mais.

Keskooli Õpetajate Liidu Fipeso tööistungil Baieri valitsuse Kaubandusekoja hoones oli üheks teemaks "15—16 ja 18—19 aastaste keskkooli õpilaste kasvatamine ja õpetamine". Siin võtsid elavalt sõna Briti, Kanada, Itaalia ja Prantsusmaa esindajad. Leiti, et just viieteistkümneaastaseid ei tohiks teatud õpinguile suunata, kuna just sel ajal nendes võib toimuda huvide muutumine, näiteks matemaatilistel ainetelt järsku kunstilistele ainetele või vastupidi. Siinjuures tutvustasid mitme maa delegaadid oma maade reforme keskkoolide alal, Itaalias näiteks sotsialistliku partei poolt. ERiti rõhutati asjaolu, et gümnaasiumi ei tohi olla mingi eliitkool, vaid et selles peaksid kõik sotsiaalsed kihid olema ühetiguslikud õpilased. Samuti ei tohiks hiljem tegelikus elus vahet teha ei teoreetiliste ega praktiliste elukutsete vahel. siin kerkis esile kongressi teine tähtis teema: "Õpetajate vastutus eluaegses kasvatuses". Seda arutati põhjalikult algkooli ja keskkooli õpetajate ühisel töökoosolekul.

Kuna tänapäeval paljud inimesed edasi hakkavad õppima pärast tegelikku obligatoorset kooliaega, siis tõuseb õpetajate osatähtsus täiskasvanud õpilaste elus ja siin oleks vaja suuri reforme haridusalal. Algus tehti Rahvusvahelisel Töökonverentsil 1974, kus kindlaks määrati reeglid tasutud haridusepuhkuse suhtes.

Pärast Müncheni konverentsi lõppu sõitis suurel arvul delegaate edasi Lääne-Berliini, kus augusti alul pidi toimuma Pedagoogide Maailmaliidu kongress. Enne ärasõitu korraldas Ameerika Õpetajate Liit seminari Starnbergeri järve ääres, kus osalõtjaile tutvustati Berliini praegust olukorda ja ka Ida-Saksamaa oludd.

KARIN SAARSEN

A. Nurmiste 80-aastane

15. agustil saab direktor August Nurmiste 80 — aastaseks.

Juba Eesti Vabariigi rajamisel asus A. Nurmiste laevanduse alale, olle Eesti suurima laevaühingu A/S Tallinna Laevaühisuse prokuristiks, ühtlasi võttes aktiivselt osa Eesti Laevaomanike Ühingu tegevusest, olles ajakirja "Laevanduse" majandusjuhatajaks. A. Nurmiste on kirjutanud Eesti Laevanduse alal artikleid ja töötanud Kaubandus-Tööstuskoja usaldus- ja kohtueksperdina.

Imponeeriv on A. Nurmiste mitmekülgne tegevus Eesti iseseisvuse ajal. 1935 — 38. a. oli ta Tallinna linnavolikogu liikmeks. Ta oli Revidentide Ühingu üks asutajaid liikmeid ja viimne esimees. Ta on olnud Sihtasutus J. Westholmi Gümnaasiumi juhatuse ja Tallinna Kaarli Koguduse Nõukogu liige, on osa võtnud Eesti Rahvusklubi ja Eesti Turistide Ühingu tegevusest juhatuse liikmena ning kaasa töötanud mitmetes teistes organisatsioonides, nagu "Estonia" Teater, Tallinna Meestelaulu Selts ja mujal.

Põgenikuna Rootsis on A. Nurmiste samuti olnud aktiivne ja kaasa töötanud Eesti Laevaomanike Koondise juhatuse liikmena ning osa võtnud eesti keskorganisatsioonide tegevusest. Eesti Rahvusfondis on ta olnud tegev algusest peale Esinduskogu liikmena ja Finantskontrollkomisjoni esimehena. ERF-iie kogutud ja isiklikult annetatud summade eest on annetatud talle ERF-I hõbe ja kuldteenetemärgid. Eesti Rahvusnõukogus on ta töötanud kaasa Üldkogu liikmena. Eesti Komitees on ta olnud tegev Asemike Kogu liikmena ja revisjonikomisjoni esimehena. Ajaleht "Teataja" juhtimisest on ta osa võtnud nõukogu liikmena.

Allakirjutaja ühineb juubilari rohkearvuliste sõprade, kolleegide ja tuttavatega, kes soovivad juubilarile kõrgel tähtpeäval õnne ja head tervist edaspidiseks isiklikus elus.

ENDEL KREPP

Katõni-uurija suri USA-s

LOS ANGELES (VES) — Kalifornias suri 73 a. vanuses ajakirjanik Julius Epstein. Ta pärineb Viinist, kus liitus kommunistlike üliõpilaste organisatsiooniga, mõni aasta hiljem aga mõistis teravalt hukka N. Vene kommunismi. Ta siirdus pärast põgenikuaastaid Euroopas (1933—1939) USA-sse ja astus tööle sõjaministeeriumi informatsioonibüroos.

J. Epsteini hakkas eriti huvitama Katõni mõrva-küsimus ning peamiselt tema mõjutusel ja õhutusel teostati küsimuse kohta kongressi-uurimine. Mäletatavasti sellel leiti, et kõigi olevate faktide järele olid Poola ohvitseride mõrvajaks venelased, mitte sakslased, nagu Moskvast katsuti vahepeal seletada.

J. Epstein uuris põhjalikult ka Vene sõjavangide väljaandmist Saksamaal pärast II maailmasõja lõppu. Ta kirjutas selle kohta raamatu "Operation Keelhaul", mida on kõrgelt hinnanud ka A. Solzhenitsõn.

J. Epstein oli hästi teadlik ka balti sõduritele tehtud ülekohtust II maailmasõja järel. Olles Californias tegev Hoover Institution'is, oli tal mulde kokkupuuteid ka eestlase Heino Jõgisega, kes on Rahvuskomitee peaesindaja Põhja-Californias. Ta oli viimasele mitmel korral kinnitanud, et balti sõdurid kannatasid ülekohtu all.

Eestis suri 24.mail Jaak Norden.

Austraalias suri 3. juunil Arnold Kaarmäe, sünd. 27. juunil 1904 Eestis.

Belgias suri 2. juunil Hans Mägi, sünd. 14. veebr. 1926 Narvas.

• Leinateated

USA-s suri 5. juulil Irene Kirsimägi, n-na Veermaa, sünd. 28. juulil 1908.

Clevelandis Ohio osariigis suri 30. juunil Mihkel Wally, sünd. 7. juulil 1892 Muhu saarel.

†

Oma armast sõpra

Evald Ennus't

mälestab sügavas kurbuses

MARTIN ERS
perekonnaga

†

Armast ema

Eleonora Sumbak'ut

Surn. 25/7 1975 Tartus

mälestab

HEINO SUMBAK
perekonnaga

†

Armast

August Vassar'it

Sünd. 29/8 1903 Antslas
Surn. 4/8 1975 Göteborgis

mälestavad

LEONORE
ÖDE
perekonnaga Eestis

†

Armast

Professor

Reinhold Kleitsman'i

leinavad ja avaldavad sügavat kaastunnet omastele

MARIE UNDER

ARTUR ADSON

HEDDA HACKER

KIRIKLIKE teated

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peapiiskoplik kog. korraldab väljasõidu Djurgårdenisse 17/8. Kog. õp. peab jumalat. Djurgårdeni kirikus, Djurgårdsv. 74 kl. II. Pärast kohv kog. daamidelt. Kirik paikneb Vasa-laeva lähedal, bussid 47 ja 67.

BORÅS: Uppståndelse kabelis surnuaiapüha jumalat. 10/8 kl. 15, õp. Kodres, laululehed.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai peakirik, 10/8 kl. 11 liturgia, preester Suursööt.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Brávallag. 11. 10/8 päevane väljasõit saarestikku koos vabaõhu-jumalateenistusega. Toit kaasa võtta. Väljumine Lidingö kiriku juurest Kyrkvikenist kl. 10, bussid 202 ja 204 Ropstenist, peatus Kvarnen. Halva ilma puhul jumalat. Nelipühi kirikus kl. 11. 12/8 kl. 19 palve- ja piiblit.

STOCKHOLM: Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37 jumalat. 10/8 kl. 14, Rein Kiviloo Tallinnast ja dr. Lemm Proos.

ALINGSÅS: KFUM, Östra Kyrkog. 8 B jubalat. 10/8 kl. 11, jutl. A. Hell.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1 jumalat. 9/8 kl. 18.30, kog. tund 10/8 kl. 17, A. Milder, keelpillid ja soolaul. Kristuse surma mälest.

GÖTEBORG: KFUM, Parkg. 11 jumalat. 10/8 kl. 11, kohal. vennad. Piibli- ja palvet. 9/8 kl. 15.

NORRKÖPING: Betania, Bråddg. 54 palvet. 9/8 kl. 17. Tabernaakel, Kungsg. 26 jumalat. 10/8 kl. 13, H. Viikholm jt.

USA-eestlased L.-Aafrikasse

NEW YORK (VES) — USA-s on korraldamisel grupireis Lõuna-Aafrikasse, kus algatajaks on Linda Dreyman. Välja sõidetakse New Yorgist 10. oktoobril ja tagasi lennatakse 31. oktoobril.

Rootsi valuutas läheb reis maksma ümmarguselt 7 000 krooni. Hinna sees on ka ringreis Lõuna-Aafrikas, m.h. külastusega kuulsasse Krugeri natsionaalparki, kus on esindatud kogu Aafrika loomastik. Sõidetakse ka Swazilandi, Durbanit, Johannesburgi ja Kaplinna.

†

Armast kolleegi Pallasest

Juhan Nõmmik'ut

leinab ja avaldab sügavat kaastunnet perekonnale

HEDDA HACKER

Südamlik tänu kõigile, kes minu armsa abikaasa

Hilja Roots-Ilves'e

surma puhul leinamaja ja kabeli täitsid lilledega, ning leinast muul viisil osa võtsid.

ARNOLD ILVES

Kohalik elu

STOCKHOLM

Pensionäride väljasõit

Hägersteni kogudus korraldab pühapäeval, 24. augustil oma eesti pensionäridele ühe-päevase väljasõidu bussiga ilusasse Sorunda kirikusse ja mereääres asuvasse Nynäshamni hotelli. Väljasõit koos einega on pensionäridele tasuta. Registreerida õpet. Ködarile tel. 45 95 90 hiljemalt 16. augustiks.

STOCKHOLM

Michelson kõneleb

E. Kultuurikoondise korraldusel toimub esmaspäeval, 25. aug. kell 18.00 Eesti Majas (Wallingat. 34-I) kõne-õhtu, kus külaliskõnelejaks on skauluku noortetöö "grand old man" ja RA Peakomitee esimees Herbert Michelson USA-st. Tema ettekande teemaks on: "Eesti noored rahvuliku isetegevuse teedel".

Kuna noorte huvi eesti kultuuri vastu on üks tänapäeva aktuaalsemaid probleeme, siis peaks ettekanne paljudele huvi pakkuma.

Kõik kaasmaalased tere tulnud!

STOCKHOLM

Kanada teater

Laupäeval, 23. aug. kell 19 ja pühapäeval. 24. aug. kell 17 toimuvad teatrietendused Scala teatris Eesti Majas. Esitamisele tuleb August Mälgu näidend "Tähevarjutus" Kanada Eesti Teatri külaskäigu puhul. Lavastus Rein Andrelt. Pääsmete eelmüük Eesti Kultuuri Koondise büroos, Wallingatan 32, tel. 11 31 26.

Apell . . .

Algus lk. 1

ramise õigus nii nagu seda on sõnastatud UNO aktides. Saagu lääs tugevaks ja üksmeelseks reaalse detente saavutamisel.

ERF poolt saadeti juunis Genfi 25-le Euroopa juhtgeoleku j töökonverentsi delegatsioonile apell, mis oli alla kirjutatud seitsme Balti ja Idaning Kesk-Euroopa rahvaste organisatsioonide esimeeste poolt.

Apellis nõuti, et Genfis ei tehtaks kompromisse inimõiguste arbel. Sellised on universaalsed ja need ei tohi tänapäeval olla ühegi riigi siseasjaks.

Edasi nõuti, et ei tunnustataks status quod Baltikumi suhtes ja et kõikidele okupeeritud rahvastele antaks võimalus teostada rahvaste enesemääramise õigust UNO kaitse all. Apellile lisaks saadeti delegatsioonidele lisamaterjale.

• Ameerikast

● Keskluureagentuuri CIA tegevust uuriva kongressikomitee ühe tunnistaja seletuse järgi olnud CIA-l Valges Majas presidendi ametkonna keskel oma agent. Nii CIA kui ka Valge Maja väidavad, et see ei olevat tõsi.

● Rahandusministeerium avaldas oma seisukoha, et maksudest tagasimaksmist, nagu see toimus käesoleval aastal, ei või tuleval aastal jätkata, kui soovitakse, et riigi majapidamine läheks tagasi normaalsetele alustele.

● Esindajatekojas esitati seaduseelnõu, et põllutööminister peab Kongressile esitama aruande, kui palju on käesoleva aasta 6 kuu jooksul USA müümud N. Venele nisu ja ... juhu ning missugust mõju on see avaldanud siseturule, eriti leivahinna tõusu mõttes.

Tehke oma sugulastele ja sõpradele kel veel puudub eesti ajaleht

KINGITUS

tiheda kontakti näol eestlusega
mida võimaldab

EESTI PÄEVALEHT

Kinkekaarti Eesti Päevalehele saab tellituselt: Box 667, 101 29 Stockholm 1 või helistades telefonil 08/21 84 46

VISBY HOTEL

92 moderna rum i centrala Visby
Restaurang—Bar—Nattklubb—Casino

Snäckgärdsbaden

84 rum—Swimmingpool—Restaurang
Bokningar: Box 110, 621 01 Visby
Telefon 0498/119 25 Telex 4153

BORGEN

Borggårdens Nattklubb
Dans varje natt 15 juni—25 augusti till Sveriges ledande topporkestrar såsom Ingmar Nordström, Paul Dennis m.fl.
Fullst. rättigheter! ! Toppsköönt inneställe ! ! !

GOTLANDS LÄNS HEMSLÖJD
St Hansgatan 19, tel. 0498/109 65, 138 93
S-621 00 Visby

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Televisioonipr ogramm

TV Lördag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program.
17.20 **Me kaupunkilaiset. Väri.**
Vi stadsborg. Färg. Del 3: Offentlighetens ramar.
17.40 **Lasten TV:** Jules Vernen maailma. Väri.
Barnprogram: Jules Vernes värld I. Färg.
17.50 **Sydämeni laulu.** Väri.
Mitt hjjärtas sång. Färg. Bilddikt, som förmedlar Alexis Kivis stämningar och levnadsmiljö vid tiden för "De sju brödernas" uppkomst.
18.20 **Meddelanden.**
18.25 **Helgmålsbön.** Färg. Från Barkeryds kyrka i Småland.
18.30 **Aktuellt i veckan.** Färg. Textat.
19.00 **TV-nytt, väder.**
19.05 **Leker lika barn bäst?** Färg. Manus: Watt Nicoll och John Sichel.
I rollerna: Russell Hunter, Collette O'Neill, Molly Weir, Callum Mills, Derek Anders.
19.30 **Rytm Ad Libitum** — trumspel för television av Egil Johansen, Krister Nathanaelson och Ardy Strüwer. Färg.
Medv. Ahmadu Jarr, Egil Johansen, Björn Liljequist, Pétur Östlund samt dansösen Ingela Sjöström.
19.50 **Sverige rätt upp och ner.** Färg. Lördagsfest från Hamnen i Mölle med auktion för Radiohjälpen, musik och sång tillsammans med lokala förmågor och Sonya Hedenbratt och Svante Thuresson. Värdpar: Karin Falck och Lennart Swahn.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—23.05 **Hec Ramsey: Den gula rosen.** Färg. En vilda västernserie med Richard Boone i titelrollen.

TELEVISION 2

18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Lördags.** Färg.
19.00 **Naturväkterna.** Färg. Torgny Swiss Östgren, Pelle Palm, Carl Edelstam och Nils Dahlbeck.
19.30 Rapport med väder.
20.00 **Oss bovar emellan** — engelsk långfilm från 1958. Regi: Mario Zampi.
Medv. Terry-Thomas, George Cole, Brenda de Banzie, Bernard Bresslaw, Sidney James, Joe Melia, Vera Day.
21.25 **Ansiagstavlan.** Färg.
21.30 **Sommarnöjet.** Färg. Lördagskväll på Skansen med programledare Håkan Sterner, Bruno Glenmarks ork, Ann-Louise Hanson.
Gästartister: Svenne och Lotta, Bosse Larsson, Ellen Nicholaisen m fl.
22.30 **TV-nytt, väder.**
22.35—23.25 **Showtime:** En helkväll med Demis Roussos. Färg. I våras gav Demis Roussos — den berömde grekiske röstkonstnären — en till sista plats utsåld konsert i London Royal Albert Hall. Här är en upptagning från den.

TV Söndag

18.00 **Kravallerna i Altholm.** Färg. Del 2: Bombhot.
19.00 **TV-nytt, väder.**
19.05 **Det gröna stoet** — fransk-italiensk långfilm från 1959. Färg. Regi: Claude Autant-Lara.
I rollerna: Bourvil , Sandra Milo, Francis Blanche, Yves Robert, Valerie Lagrange, Mireille Perrey m fl.
20.40 **Så slutade 30-talet.** Gardar Sahlberg låter SF-journalen berätta om större och mindre händelser från våren 1938 till hösten 1938.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—22.45 **Sång från hela världen i Kungsträdgården. Färg. Körparad från baptisternas världskonferens. Programledare: Kjell Lönnå.**

TELEVISION 2

17.00 **VM — motocross,** Sollentunabanan. Färg. Jan Svanlund.
18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Den hemlighetsfulla trädgården** — eengelsk äventyrsserie. Färg. 7. Magi.
19.00 **Tennis med Janne.** Färg.
19.30 **Rapport** med väder.
20.00 **I naturen med Nils Dahlbeck. Färg.**
20.30 **Sportspegeln.**
21.00 **Violinisten Carl-Ove Mannberg och medlemmar i Göteborgs Kammarork. spelar Rondo i A-dur av Schubert.**
21.15 **Söndagsdeckaren:** Frank Marker, privatdetektiv — engelsk kriminalberättelse med Alfred Burke i huvudrollen. Färg.
22.05—22.10 **TV-nytt, väder.**

TV Måndag

19.00 **TV-nytt, väder.**
19.05 **Meddelanden.**
19.10 **Hur kockerna räddade sina kvinnor.** Färg. Ukrainsk tecknad ortfilm.
19.30 **Naturområden. Färg. Östra Kazachstan, Centralasiens stäpper och öknar samt Daturien vid Bajkalsjön.**
19.50 **Leka med elden.** Färg. Pjäs av August Strindberg. Regi: Gunnel Broström.
I rollerna: Ulf Johanson, Annika Tretow, Hans Ernback, Christina Schollin, Lars-Erik Berenett, Agneta Ehrenswärd.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—22.35 **I.F. Stone — Vita husets onda samvete.** "Utgå från att alla myndighetspersoner ljuger, ända tills motsatsen bevisats." Det är en av de grundsatser den amerikanske journalisten I.F. Stone lever efter.
I det här programmet berättar han om sin verksamhet och om 20 års amerikansk utrikespolitik, sedd på nära håll.

TELEVISION 2

18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Hej skola.** En dag fick Martin, 4 år, följa med sin storebror Mikael till skolan.
19.00 **Vildmark i norr.** Färg. Serie av Gösta Tysk och Jan-Olov Schröder. 1. Alaskas älgar.
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **Ratopolis — ett rått-samhälle.** Färg. **Frågan är om inte kunskap om djurs uppförande ökar förståelsen för människans sätt att handla i olika sitationer. Den här kanadensiska filmen visar råttors sociala relationer till varandra och deras sätt att leva under olika villkor.**
20.55 **Anslagstavlan.** Färg.
21.00 **Toreadoren.** Amerikansk långfilm från 1951. Regi: Robert Rossen.
Medv: Miroslava, Mel Ferrer, Anthony Quinn, Eugene Iglesias, José Torvay.
22.45—22.50 **TV-nytt och väder.**

TV Tisdag

18.55 **Meddelanden.**
19.00 **TV-nytt, väder.**
19.05 **Smugglarna på Themsen.** Färg.
19.30 **Nordiska musikfestivaler: Jimmy Smith — nonstop.** Färg. Jazz bland björkarna i Björneborg.
20.05 **Gobitar ur Tre kast.** Färg. Lasse Holmqvist blandar och ger.
21.00 **Aktuellt och väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35 **Inledning till "Kravallerna i Altholm".** Färg. Ingemar Glemme tecknar bakgrunden till seriens miljö och händelser och författaren Hans Falladas plats i sammanhanget.
21.40—22.40 **Kravallerna i Altholm. Färg. Del 3: Full halaballik.**
I rollerna: Siegfried Wischnewski, Jörg Falkenstein, Gerd Hauke, Arno Assmann, Ernst Jacobi, Wolfgang Kieling, Hannelore Hoger, Eberhard Fechner m fl.

TELEVISION 2

18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Hej skola.** Marie, 8 år, berättar hur det var när hon började skolan och vad hon fick göra där första tiden.
19.00 **Hem till gården.** Färg.
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **En strimma av ljus.** Färg. Kanadensiskt vardagsdrama av Charles Israel.
I rollerna: Michael Reynolds, Diane Le Blanc, Bob Warner m fl.
20.45 **Returglas.** Färg. Kortfilm av Johan Hagelbäck om en utstött människa, en alkoholist, som försöker fly undan verkligheten.
21.00 **Indianernas förfäder?** I detta italienska program får vi vara med om en rundvandring bland Amerikas äldsta fornlämningar, från tiden före de stora indiankulturerna i Peru och Mexico, lämningar efter ett gåtfullt men imponerande förflutet.
21.55 **Sommarkväll.** Färg. Svensk-dansk sommarkväll från Göteborg. Värdinna: Birgit Meister. Tio minuter Hagge Geigert med en gäst.
22.40 **TV-nytt, väder.**
22.45—23.35 **En värld i krig.** Färg. 10. Kodnamn: overlord.

TV Onsdag

19.00 TV-nytt, väder.
19.05 Meddelanden.
19.10 **Hjälp!** Färg. "Hjälp dig själv så hjälper dig Gud". Kanadensisk kortfilm.
19.30 **Tasjkent — brödets stad.**
20.00 **I lånta fjädrar.** Färg. Tecknad kortfilm.
20.05 **En försvinnande värld.** Färg. 4. Mehinacu-folket. Att en liten isolerad stam om 70 människor inte kan stå emot en ny tids civilisation är Mehinacu-folket i Brasilien medvetna om.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35 **Nedläggning av en järnväg. Färg. En fransk järnvägslinjes blomstring och fall. Svenska röster: Per Öhnell och Ewert Eldeman.**
22.00—23.00 **Fotboll: Norge—Sverige. Färg. Sammandrag från EM-matchen på Ullevaal. Bengt Grive.**

TELEVISION 2

18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Ola.** Färg. På sjukhuset.
19.00 **Hem till gården. Färg.**
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **Zin stund på jorden.** Färg. Del 2.
Medv: Georg Funkquist, Mats Sturesson, Christer Rahm, Marianne Stjernqvist, Oscar Ljung, Lena-Pia Bernhardsson, Henrik Schildt, Tore Lindwall, Olof Bergström.
20.50 **Människor som lär.** Färg. Vi besöker Irene och Henry Andersson i det lilla samhället Rågårdsvik på Skaftö i bohuslänska skärgården.
21.00 **Ljuset från öster.** Färg. Engelskt reportage om indisk meditation.
21.45 **Svensk-dansk sommarkväll från Göteborg.** Färg. Värdinna-Birgit Meister. Tio minuter Hagge Geigert med en gäst.
22.30 **TV-nytt, väder.**
22.35—23.15 **Ballong över Alperna.** Färg. "Vi är de sista fria människorna", säger aeronatuen (ballongförare) i det här reportaget om en färd i gasballong från Bayern till Venedig.

TV Torsdag

18.55 **Meddelanden.**
19.00 **TV-nytt, väder.**
19.05 **Expedition varma vatten.** Färg.
19.30 **En odlerska.** Färg. Porträtt av Petra, ägarinna till en anmorlunda konstsalong på Söder i Stockholm.
20.05 **Den siste husläkaren.** Färg. 66-årige Verner Magnusson i Söderköping, som fortfarande har sin praktik öppen fyra dagar i veckan, berättar för Stig Lidbecker om sina 41 aktiva år som allmänläkare.
20.30 **Sommar 75.** Färg.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35 **Sportextra.**
22.05—22.35 **Svante — spelman.** Färg. Svante Thuresson sjunger mjuka och svängiga låtar i sommarkvällen. Orkester: Ib Christensen, Björn Jason Lindh, Jan Tolf, Stefan Brolund, Petur "Island" Östlund och Ahmadu Jarr.

TELEVISION 2

18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Ola. Färg. Att bli gammal.**
19.00 **Hem till gården. Färg.**
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **Vad hände sen?** Ränderna går aldrig ur — skogsvård — miljöförstöring. 1972 visades hur Domänverket markberett stora skogsområden i Norrland. Samebyarnas vinterbetesmarker besprutades, kalhöggs och plöjdes åren 1968—72 ofta utan att samerna tillfrågades, vilket skall ske enligt lag.
Pål-Nils och Brita Reuterswärd har återigen besökt Norrkaitum och Levas samebyar vid Gällivare.
21.00 **MASH. Färg. Ja, se kärleken!**
I rollerna: Alan Alda, Wayne Rogers, McLean Stevenson, Lorreta Swit, Larry Linville, Gary Burghoff, Katherine Baumann m fl.
21.30 **Svensk-dansk sommarkväll från Göteborg.** Färg. Värdinna: Birgit Meister. Tio minuter Hagge Geigert med en gäst.
22.15—22.20 **TV-nytt, väder.**

TV Fredag

18.25 **Tapahtumia.** Aktuellt magasin för finskspråkiga.
18.55 **Meddelanden.**
19.00 **TV-nytt, väder.**
19.05 **Mysteriet med den försvunna sekreteraren — fransk pjäs.** Färg.
I rollerna: Alexander May, Yvette Etievant, Francoise Caillaud.
19.30 **Låt heden leva.** Färg. Från hedlandskapet i södra och östra Holland skall vi få se hur funktionell heden är för många arter såsom vesslor, möss, kaniner, storspov och tornfalk.
20.15 **Tillbaka till Lissabon — hem frånkriget.** Färg. Fallskärmsjägaren Joachim da Fonte återvänder till Portugal efter 40 månaders krigstjänst i Angola.
21.00 **Aktuellt, väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—23.50 **I sista minuten.** Färg. Amerikansk långfilm från 1959. Regi: Alfred Hitchcock.
I rollerna: Cary Grant, Eva Marie Zwint, James Mason, Jesse Royce Landis, Leo G. Carroll, Philip Ober, mwttinLandau,Hitchcock.

TELEVISION 2

18.25 **TV-nytt, väder.**
18.30 **Ola.** Färg. Farfar dör.
19.00 **Charlie Chaplin.** På rullskridskor (1916)
19.30 **Rapport, väder.**
20.00 **Svensk-dansk sommarkväll från Göteborg.** Färg. Värdinna: Birgit Meister. Tio minuter Hagge Geigert med en gäst.
21.00 **Traditionen som plikt.** Färg. Programmet som är gjort av den västtyska televisionen beskriver hur den brittiska högadeln försöker anpassa sig till det moderna samhället utan att egentligen låtsas om att några förändringar har ägt rum.
21.45 **"Monsieur Michels brokiga bazar".** Färg. En filmad upptagning från Olympia i Paris av "Michel Fugain et le Big Bazar", en popmusikalisk underhållning kring Michel Fugain, en av Frankrikes mest berömda yngre artister.
23.00—23.05 **TV-nytt, väder.**

